

COSINZEANA

revistă literară
ilustrată săptămânală

ABONAMENTUL:

<u>PENTRU AUSTRO-UNGARIA:</u>	{	Pe un an cor. 12.—	<u>PENTRU STRĂINĂTATE:</u>	{	Pe un an cor. 20.—
		Pe 1/2 an cor. 6.—			Pe 1/2 an cor. 10.—
		Pe 1/4 an cor. 3.—			Pe 1/4 an cor. 5.—
		Pe 1 lună cor. 1'20			Pe 1 lună cor. 2.—

Redacția și Administrația în Orăștie.—Szászváros.

„Librăria Națională” S. Bornemisa

Orăștie—Szászváros

Cele mai noi
cărți literare!

Dragoslav: Volintirii, nuvele, cor. 1·80
Fogazzaro: Misterul Poetului,
roman ” 1·80
Culina: Carte de bucate ” 3—
Catina: Proba cuceririi Si-
listrei ” 2—
Dr. Grünfeld: Viața sexuală ” 1—
Dr. Sterian: Cum putem mări
cantitatea de viață ” 1·50
Achimescu: Nuvele alese ” 1—
Demetriad: Visul lui Ali ” 2—
E. Farago: Copiilor ” 1·25
Demetrescu: Începuturile ome-
nirii ” 0·50

A. Cazaban: Între femeie și
pisică, nuvele ” 1·50
E. Lovinescu: Aripa morții,
roman ” 1·80
N. Beldiceanu: Chilia dra-
gostei, nuvele ” 1·50
V. Eftimiu: Cocoșul negru ” 2·50
Wells: Primii oameni în lună ” 0·80
Locusteanu: Cincizeci figuri
contemporane ” 2·50
Apostolescu: Istoria literaturii
moderne ” 0·20
Ion Agârbicean: Schițe și po-
vestiri ” 2—

Cele mai noi
cărți literare!

Pentru porto să se trimită deosebit 20 bani de-o carte. Comandele se execută cu cea mai mare promptitudine. Librăria e provăzută cu un bogat depozit de cărți literare, și la dorință procură și cărți cari îi lipsesc. Mai are mare depozit și de hârtie de cancelarie și pentru scrisori, cerneală și revizite școlare. Cereți catalogul gratis și franco.

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. Bornemisa, a edat un
splendid tablou național, tipă-
rit în color, în mărime 47/59
cmetri, reprezentând marea
clipă istorică:

**Intrarea
lui Mihai Viteazu
în Alba-Iulia, la 1599.**

E o foarte frumoasă po-
doabă pentru oricare casă ro-
mânească și e cel mai bun
cadou, ce se poate face la ori-
ce prilejuri. Prețul unui esem-
plar e cor. 2·50, franco. La o
comandă de 10 esemplare, se
trimite franco, pentru numai
21 coroane. — Cereți-l dela

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

Colecțiile „Cosinzenii”

de pe anul I. și II. se
pot comandă dela adm.-
nistrația revistei pentru
:: suma de cor. 15— ::

Abonații noștri noi, cari doresc
să aibă revista noastră dela în-
ceput, le capătă amândouă colec-
țiile pentru suma de 13 coroane.

Horea, Cloșca, Crișan,

cei trei capi ai revoluției șărănești
din 1784, i-a tipărit într'un splen-
did tablou colorat, după portre-
tele originale dintr'un muzeu, „Li-
brăria Națională” S. Bornemisa,
și i-a pus în vânzare pentru suma
de cor. 2·50 franco; și cor. 2·75
franco recomandat.

Cei ce doresc să aibă o
icoană națională

în casă, care să le vorbească de
una dintre cele mai dureroase pa-
gini ale neamului nostru, să co-
mande acest tablou, care e unic în
felul lui și e vrednic să stea pe
părețele oricărei case românești.

La o comandă de 10 esem-
plare se trimite franco recomandat
pentru numai 21 coroane, în loc
de cor. 27·50. A se comandă la

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
în ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

COSINZEANA

REVISTA LITERARA ILLUSTRATA · REDACTOR SEBASTIAN BORNEMISA.

ANUL III.

ORĂȘTIE, 22 Iunie n. 1913.

Nr. 25.

EDITORII ȘI SCRITORII

PETRONIUS

O foaie umoristică, din prilejul congresului editorilor ce s'a ținut în Pesta zilele trecute, aduce o caricatură reușită, înfățișând, pe două pagini, pe editori și pe scriitori.

Editorii se prezintă în condițiile cele mai favorabile: grași, rumeni, zimbitori, tot atâtea criterii ale belșugului material în cari înoată acești fericiți muritori; iar scriitorii — nemuritorii! — se înghesuiesc unul într'altul, palizi, perpeliți și prăpădiți ca vai de capul lor.

E o exagerare, fără îndoială, ca orice caricatură. Editorii sunt, de sigur, mai grași și mai rumeni, căci au simțul practic al *economisirii*, de care scriitorii, ori cât de talentați ar fi ei, nici habar nu au. De aceea editorii adună averi, muncind din greu, iar scriitorii nu adună nimic, oricât de frecunzi ar fi în scrisul lor.

Aceasta în general numai!

Căci nu toți scriitorii sunt lipsiți de simțul real al agonisirii, deși cei mai mulți își risipesc aurul minții lor, fără să-și dea seama de darul cu care ursitoarele îl înzestraseră încă în leagăn.

Talentul e o scânteie, pe care trebuie să o alimentezi neconținut ca să se aprindă cu flacări... dar, în aceeași vreme, e o scânteie dumnezeiască, ce nu se poate adopta decât foarte arare, cerințelor reduse ale vieții materiale de toate zilele!

* * *

Caricatura de care amintim, cu toată doza de umor sănătos, are și o bună doză de — maliție.

Editorii și scriitorii azi nu mai sunt și nu mai trebuie să fie două elemente ce se privesc cu ochi dușmănoși, ci doi prieteni, doi tovarăși buni, ce poartă împreună facla luminii și a culturii, deasupra întunecului, în care masele dorm tihnite și inconștiente...

Să ne gândim la editori și scriitorii vremurilor vechi.

Scriitorul, oricât de talentat ar fi fost el, își scria frumos și caligrafic lucrarea până în sfârșit, pe urmă scria, cu pana lui de gâscă: „Finis rei, gloria Dei“.

Dar ce folos de opera lui, oricât de genială ar fi fost ea, dacă nu eră nimeni, ca să i-o dea în tipar. Pe atunci cheltuielile erau așa de mari și publicul cetitor eră așa de puțin. Scriitorul se coboră atunci de pe întraripatul Pegas și scria cea dintâi pagină, încă odată, cu litere mari, cu inițiale pline de podoabe. Alegea un mecenat cu parale, căruia îi dedica opera, cu multe și măgulitoare cuvinte de admirație, și mecenatul, atins plăcut de această atenție, scotea o pungă plină cu auri, întinzându-i-o „scrib“-ului, cu un gest grandios de protector. Cartea apărea în tipar, după un interval îndelungat, căci literele erau de lemn, paginile se legau cu sfoară și mașina cu roată mare se învârtea cu greu, scârțâind din încheieturi, la fiecare învârtitură.

Autorul pornia apoi cu cartea în lume, abătându-se pe la prieteni și pe la prietenii prietenilor, apoi pe la necunoscuții cu dare de mână, oferindu-și cartea, cum oferi azi un săpun „Schicht“, sau un loz dela loteria de clasă.

* * *

Dar nu e de lipsă, a recurge chiar la vremurile vechi, ci putem reveni până aproape încoace, să zicem până la începutul deceniului trecut, ca să ne dăm seamă, de *progresul* ce s'a realizat și în literatura și presa noastră, care nici azi nu se poate mândri cu o situație nici măcar mijlociu — favorabilă. Aveam pe atunci o singură revistă literară „Familia“, unde nu se pomenia să reflecteze vr'un colaborator și la onorar. Eră o mare atenție, dacă după doi-trei ani de colaborare destul de regulată, primiai revista gratuit și câte un șir de încurajare din partea directorului — protector. La jurnalele — două-trei — câte aveam, lucrau câte doi-trei oameni, cari scriau foaia întreagă, începând cu articolul de fond, entrefileuri, cronici, reviste — până la reclamele, ce se tipăreau pe pagina din urmă, după ce redactorii le traduceau din nemțește sau ungurește.

Azi, după zece-cincisprezece ani de evoluție culturală, redactorii ziarelor noastre sunt retribuți mai omenește și s'a pomenit în vremea din urmă și publicul nostru, să înființeze un fond pentru ajutorarea jurnaliștilor români, cari muncesc din greu și își chel-

tuesc energia și intelectul într-o activitate atât de dificilă și atât de ingrată.

Revistele literare s'au schimbat și ele, înțelegând că munca colaboratorilor trebuie retribuită ca orice altă muncă, căci scriitorii, oricât de însuflețiți ar fi ei de idealismul ce transpiră din scrisul lor, nu se pot hrăni numai cu raze de lună și nu-și pot încălța copilașii numai cu iluzii.

E un progres vădit acesta.

Mulți oameni de talent, cari au dat frumoase probe pe vremuri, s'au oprit la cele dintâi avânturi tinerești, căci grijile și năcazurile vieții îi copleșiau și nu le mai dau răgaz, să viseze cu ochii la stele.

Publicul nostru de atunci își închipuie — și literatura noastră *de atunci* îl îndreptățește să-și închipuie — că literatura e un lux și o jucărie. Te pui la masă, iai condeiul și scrii... Vorbele curg ușoare, dulceaga istorie de dragoste se înfiripă cu înlesnire... ici o privighitoare... dincolo o rază palidă de lună... o strângere de mână... un „te rog, domnule, dă-mi pacle!“ ...o mică intrigă... și totul se încheie. Dacă vreți vesel: „Peste trei săptămâni, finera păreche“. (Autorul, luați seama, a ținut cont de termenul vestirilor în biserică!) Ori dacă vreți tragic: „În cimitirul satului B. se deschide un mormânt proaspăt“...

* * *

Azi publicul nostru românesc e pe calea adevărată de a înțelege tot mai mult însemnătatea literaturii și a scriitorilor, ce au ieșit din sinul lui.

Azi nu se mai poate scrie numai *din plăcere*, căci cerințele publicului sunt cu totul altele. Scriitorii încă trebuie să-și dea seama de tot cuvântul ce-l pun pe hârtie. Ei trebuie să *cetească* cel puțin de zece ori atâta cât *scriu*; trebuie să aprofundeze viața și să încerce a pătrunde și a-și da seamă de mediul ce-i înconjoară, de viața ce palpită în preajma lor, prin mii și mii de rezertori, ce așteaptă cu inzență, să li se dea talmăcire în formă artistică.

Ei trebuie să fie *inima* în care palpită durerile și aspirațiile neamului; ei sunt *sismograful* senzibil, ce remarcă chiar cele mai mici și mai neînsemnate sbucnici din adâncurile necunoscute.

Suntem pe calea de a ne *crea* și noi o generație de scriitori și a ne asigura un avânt literar cum n'am avut încă în Ardeal, căci adevărata mișcare intențată literară datează la noi abia numai din 1900.

* * *

Nu ne putem plânge că n'am avea talente, când Românul — pare-mi-se — e născut deadreptul poet.

N'avem însă public suficient, și, mai ales, nu avem un *editor*, — măcar unul! — care ar putea să rupă ghiața mai cu dinadinsul și să răspândească în lumea românească tot ce e bun, frumos și vrednic de a fi dat obștei ca hrana sufletească.

Suntem la început numai — și să nu se adevărească și aici vorba înțeleaptă a lui Creangă: „Românului îi e ușor până se apucă de lucru, că de lăsat iute se lasă“...

ZILE DE VARĂ

— NOTE DE DRUM —

Spre munți.

Plecăm pe Murăș la deal, în fuga năvalnică a trenului. Cum se apropie seara, deoparte și de alta a drumului, pe sub umeri de dealuri rămân în ceață sate frumoase, cu nume românești și cu biserici arătătoare.

În curând urmează *Oșorheiul* durerii proaspete, — orașul vicariatului odios, — cu palatele și zidirile lui moderne.

Apoi *Reghinul* Sașilor, cuibul lui Petru Maior, colo pe-un piept de deal, cu turnuri înalte și cu lumini multe pe la case.

Coboară întunecul tot mai deplin. Când se oprește trenul, în răstimpuri, lângă așezări pe cari nu le mai vedem, auzim tot vorbă românească.

Simțim acum munții aproape. Dungi uriașe de întunec necăbătut la stânga și la dreapta, clocot lin de păduri când și când, iar deasupra, în înălțimi, o fășie de cer înstelat. Și vuet de ape: Murășul, care trece foarte aproape de noi.

Ne pare că ne-a prins norocul în cadrele vrăjite ale unui basm. Inchid pleoapele ușor și tinereța mă face să cred, că sunt un voinic din lumea veche, încălecat pe un cal nădrăvan, trecând în zbor ca gândul, peste țara fermecată a zinelor. Alergarea lărmuitoare a Murășului nevăzut, pâlpairi de focuri pe culmi, răsufletele scurtea ale trenului, — iau în închipuirea mea aprinsă dimensiuni neobicinuite, mărindu-mi aparența de vis dulce, încântător.

Toplița.

Târziu în noapte coborâm la *Toplița*. O gară plină de lucrători, toți cu săcuri grele și cu sumane albe sau roșii. Semn că suntem în împărăția pădurilor. Însă noaptea, cu prea puține stele și fără lună, nu ne lasă să întrezărim nimic din înfățișarea locului, ci, ca un prieten cuminte, vrea să ne facă o surprindere covârșitoare mâne, în lumina dimineții. Călători supuși, noi încuviințăm gândurile părintești ale întunecului și mergem bucuroși la culcare, în otelul destul de elegant din marginea pieții.

Dimineața deschidem ochii cu o nemărginită îndestulare în suflete. Prin fereastră ne zimbește vioi o rază de soare și noi ne întrecem bucuroși care să cuprindem mai întâi peisajul măreț ce ne așteaptă.

Orășeni sătuli de ziduri și de mesele lucii ale scrisorilor și cărților, dorim cu nesaț soare și aer înviorător. Insetăm după lumină și după zări nemărginite. Cuprindem deci, cu nepotolit avânt cea dintâi icoană ce ni se îmbie ochilor, din fereastră otelului.

O pădure de brazi tineri, peste fășia de argint a Murășului. Se înalță lin, până aproape sus la poalele cerului albastru. E de-un verde întunecat, negru, care par'că respiră, trăiește. Printre trunchiurile svelte

Vedere din Toplița: Biserica românească gr.-ort.

din margine se desprinde o pânză subțire de negură, ca aburii din gura unei ființi nevăzute. În sus, spre culme, lumina soarelui țese văl de aur peste creștele ascuțite ale brazilor. Și de tot sus, peste o muche de munte pleșuv, râde soarele tânăr, un răs potolit, cald, dumezeesc.

În jur, de toate părțile, se înlănțue munți mari, cu frunțile descoperite, cu stânci strălucitoare în lumină. Un sfat de uriaș cucernici, cari își fac ruga zilei, în faptul dimineții. Ceața fumurie care le acoperă creștele, pare mireazma de cuvioșie, care se înalță spre porțile cerului, la picioarele atotputernicului Ziditor.

Totul e lumină și viață, care se trezește. O splendoare și o frumseță neînchipuită!

Cu acestea icoane în suflete, ne îmbrăcăm repede și coborâm în stradă. O luăm prin târg și ne dau binețe trecătorii. Români cu portul alb și cu pălării mărunte. Femei cu cojocel și cu fota roșie prinsă gingaș la brâu, cu poalele albe, cari se aleg cu o ușoară cochetărie de sub fota de lână. Printre căruțele cu legumi ale Sașilor și ale Ungurilor, întâlnim fețe bălane cu ochi albastri, în port maramurașan, cari ridică pălăria la vederea părintelui cu barbă frumoasă dintre noi, dar nu ne înțeleg limba, decât rău, căci sunt „brate rutenski“, ne spune un privitor. Multe șatrii de pâne, pe care o vând evrei bărboși, ori jupănese grase. Ici colo, câte un mărginean din părțile Șaliștei, îmbie pănură ori untură. Un amestec de tot felul de oameni și de limbi, cari împopulează ferestreaele de scânduri din văile de aproape, ori culcă la

pământ brazii pădurilor, ca simbrieși ai societăților străine.

În plimbarea noastră de dimineață ajungem la o bae cu apă caldă, de cari sunt mai multe în această Toplița, sat al apelor calde, cum spune numele de origină slavă. (Toplos=cald). Limpezimea apei ne ispitește. Și ne oțelim trupurile cu o minunată scaldă de dimineață. Cristal topit, în stropi de strălucitoare mărgăritare.

La biserica unită din deal trage clopotul de liturghie. Și urcăm voioși să ne închinăm și noi lui Dumnezeu, pentru frumseța zilei și pentru sufletele noastre. Din pragul bisericii ni se lărgește câmpul vederii. La apus se ridică muntele *Tarnița*, ca o uriașă povară pe spatele unui cal. Spre miazăzi-apus *Căldarea*, alături, la sud, *Bătrâna* și *Fâncelul* mai încolo. Coaste înalte, împădurite, cu umerii goi, arși de soare.

Jos, în vale, printre verdele arborilor, se respiră casele satului, cu frumoasa biserică românească gr.-ort. deoparte. Un râu limpede curge prin mijlocul comunei, pe sub poduri de brad și pe lângă mori mici, ale căror roți gem învârtindu-se. Pe malul Murașului din față o mulțime de brazi despoiați de coajă, uscați, așteaptă dinții ferestrăului necrușător, ori vagoale trenului, să plece în jos spre câmpiile lacome ale țării.

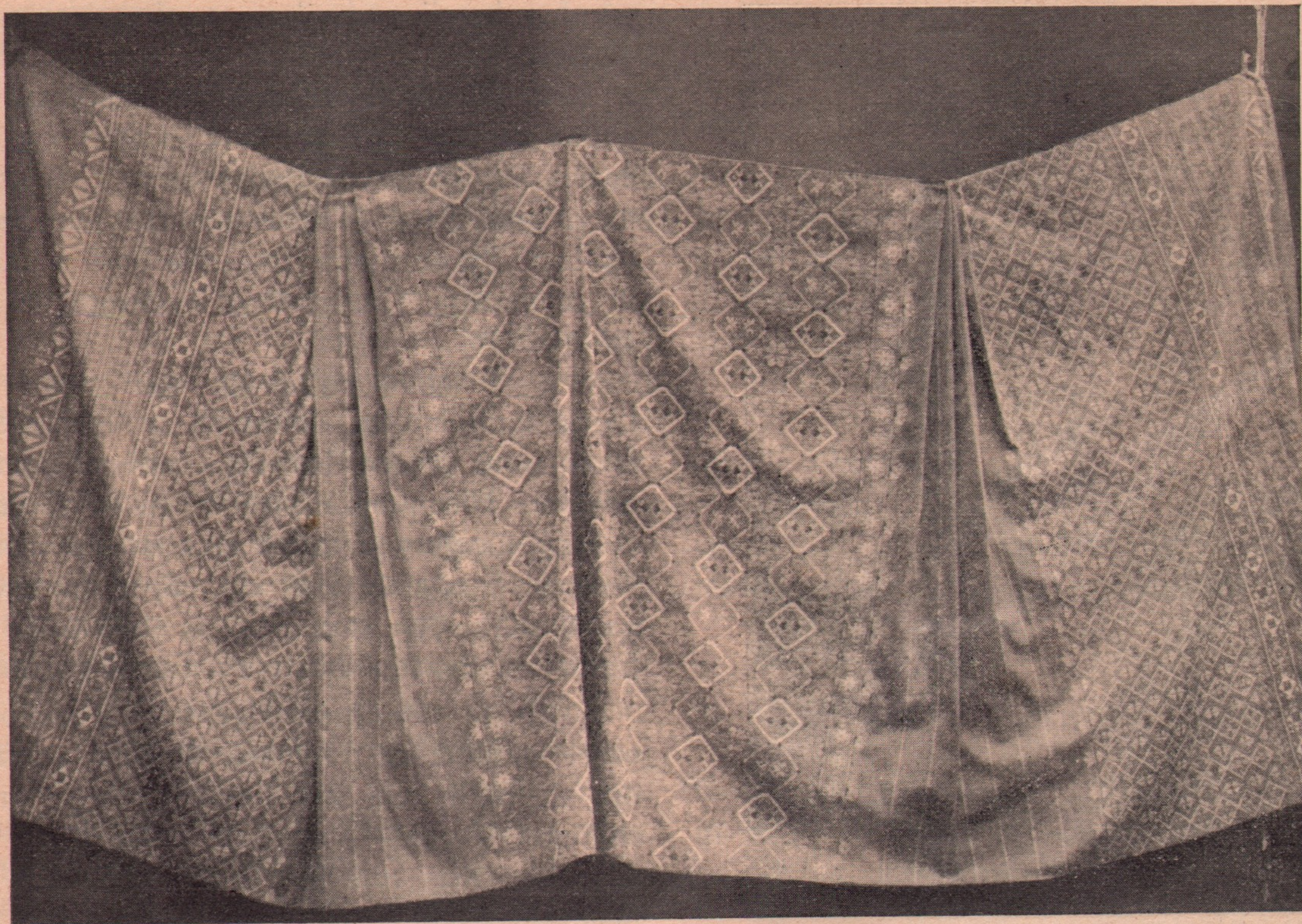
Ne facem cruce și intrăm în bisericuța bătrână de bârne. Deoparte, pe-un părete, vedem însemnat anul 1777, al ridicării poate. Pe cupolă și pe pereți, zugrăvitură bună, din vremea veche. Anul zugrăvirii 1791.

Sfânta slujbă se urmează cu evlavie și cu adâncă simțire creștinească. Credincioși mulți, cu fețe frumoase, luminate. Multe bărbi, cari dau atâta demnitate aleasă moșnegilor. O bunică firavă, cu legătură albă, se închină adânc, făcând mătânii. La strană un cântăreț cu glas dulce, trăgându-l lin. Părintele *Sbârcea*, însuș un moșneag, cetește duios evanghelia, având accente de apostol în grai. Femei cuvioase ingenunche sub epatrafir și toată mulțimea e cu frunțile plecate.

Un aer de caldă pietate stăpânește, cum nu se prea întâlnește jos, la țară, în zoala mai tulbure a vieții.

În biserica cu două turnuri de jos, e lume mai multă. Sub boltele încăpătoare mulțimea norodului îți dă o icoană mai impunătoare, mai pitorească. În stranele largi vezi chipuri mai hrănite, spre altar domni, în tindă femei și fete de tot multe. Slujba e mai cu fast, cântăreții mai mulți, iar fumul de tămâie stăruie mai îndelung în jurul catapitesmei bogate.

Infățișarea toată te face să crezi, că ești, cu foarte mici deosebiri, în o biserică de mărgineni din Poiana-Sibiului, ori din Avrigul de pe Olt. Aceleași trăsuri în fețe, și la bărbați și la femei, și, în tonurile generale, aceleași linii la îmbrăcăminte. Bărbații mai ales, sunt înalți și mândri, de-o rară frumseță. Femeile subțirele și gingașe, atrăgătoare, în îmbrăcămintea lor de-o minunată simplitate și frumseță.

Splendida perdea, care s'a făcut în „Atelierul de țesături și cusături din Orăștie“, pe seama reginei din România. La perdea au lucrat patru fete timp de 3 luni și a costat 600 coroane.

Din astfel de țărani ai Topliței, se trage frumosul episcop al Caransebeșului, Prea Sfinția Sa Miron E. Cristea.

În vremea când luăm dejunul, lungi căruțe de povară aduc Sași dela Reghin, cari merg la Borsec, în excursie. Sunt mulți și strâmtorați pe băncile de lemn ale căruțelor, dar veseli și gălăgioși. Multe Săsoici frumoase și chiar copilițe mai răsărite. Între dânșii câțiva Români, înțelegători și ei de frumsețile ce ți le oferă o zi de vară, pe drum la munte.

Vedem dragostea de fire ce palpită într'înșii, dar mai ales priceperea cu care știu căuta darurile binecuvântate ale naturii și ușurința cu care se întovărășesc la lucruri plăcute tuturor. Și o durere ne cuprinde: Unde putem face și noi Români lucruri ca acestea? Peste tot facem noi excursii? Avem în tot Ardealul, această Elveție a Carpaților, o singură însoțire de turiști, închinători ai naturii dumnezeiești? Noi, Români orășeni, la drum suntem mofturoși, cu multe pretenții, prea domnoși, cum s'ar zice pe ardeleneste. La munți ne avântăm rar, dar și atunci răzleți, fără plan și fără statornicie. Dureros poate, dar adevărat.

În vremece noi, doi drumeți pribegi, ne isprăvim dejunul, privind zările cu melancolie, cele vre-o șase căruțe cu Sași pornesc la drum, în duruit pătrunzător. Sună clopoțelele dela cai, și, pe drumul neted, se înfiripă un cântec de veselie și de sănătate, în frumos amestec de glasuri femeiești, subțiri, și de basul profund al bărbaților. Iar munții din jur tresar în cale de limba cu sunete străine, care le turbură pacea bătrânească...

La mănăstirea Topliței.

În Toplița am avut privilegiul să facem câteva cunoștinți prețioase, între cari nu vom uita pe dl doctor *Tilea*, care ne-a călăuzit toată vremea în această localitate. Prin dsa am cunoscut pe dl *Trifu*, care ne duce cu trăsura sa la mănăstirea Toplița.

Sus, pe-o vale, care se chiamă „Valea Doamnei“, în umbra alor câțiva arbori bătrâni, stă, tăcută și părăsită, o biserică veche de lemn. Pare întristată și străină, pe coasta de deal pârliță de soare. Ferestrele mici i s'au întunecat de vechime, la ușă câțiva paiangini își țes neturburați pânda lor de mătasă subțire. Vre-un gândac, ori vre-o muscă rătăcită, dacă mai turbură liniștea de cimitir din jur, sbârnăind din aripi în jurul păreților. Toată clădirea pare un mormânt uitat, deasupra căruia se tânguie poate, în serile târzii, vântul.

Pe bărnele de brad, și de tei, din cari e alcătuită biserică, se văd ici-colo urme de slove cirile, cari nu se mai pot ceti însă. Coperișul de dranițe, bătute cu cuie de lemn, e înnoit pe unele locuri. Se văd altfel în multe părți ale clădirii urme de reparaturi, și mai vechi și mai proaspete.

Un unchiaș dela o casă de aproape vine să ne deschidă. Aduce o cheie primitivă de lemn, cum se poate întâlni la multe biserici vechi.

„*Nicodim* a fost domn aici întâi“, zice moșul. Apoi ne spune domol, cu adâncă convingere în glas, o poveste veche despre începuturile, acestui sfânt lăcaș.

„Ci-că a fost codru mare aici, în vremile vechi.

plătesc cu vieața, sărutările tale aprinse... Mă doare puțin... și totul s'a isprăvit...

Șovăi, pupilele i se învinețiră, trupul i se cutremură de un fior și se prăbuși la pământ.

Semiramida se plecă asupra lui și îl clătină:

— Sumazan, auzi-mă?...

El horcăi și făcù un gest, că o aude...

— Să nu te duci supărat din lumea umbrelor...

Tu ți-ai cauzat pierzania... căci nimeni nu poate sărută pe Semiramida, fără să-și ia pedeapsa... Cel ce o vede pe Semiramida, stăpâna lumii, în clipe de slăbiciune femeiască, trebuie să moară...

Prințul gemù chinuit, dar se stăpâni și o privi în agonia lui dureroasă.

— Erai tânăr, mi-e milă de tine... Dar lucrul nu se putea isprăvi altfel. Căci moartea voastră, moartea amanților mei este pavăza cea mai sigură a stăpânirii asiriene... Moartea voastră mă scapă de orgiile ne'ntreprupte, moartea voastră îmi dă puteri, să conduc cu mână de fer frânele împărăției mele extinse...

Sumazan se zbăteă în chinuri. Ochii lui sticloși se ațintiseră asupra femeii minunate.

— Se-mi-ra-mi-dă...

Ea urmă, cu un zimbet îndurerat:

— Pe alții îi trăgeam în țapă, sau îi chinuiam cu moarte îndelungată. Față de tine am fost milostivă... ca să nu suferi mult...

— Mă doare, mă doare... — gemù prințul și fața i se schimonosi de moarte. Zeul Samas aruncă asupra-i raze de purpur.

Semiramida se plecă, contemplând mută agonia frumosului prinț indian. În vreme ce începù să plângă, își duse mâna la inimă și se tângui cu lacrimi:

— Și totuș... și totuș... te iubesc Sumazan... numai acum știu, când te-am pierdut... cât de mult te iubesc!...

Sumazan zimbì și clătină din cap, gemând.

— Baal, ajută-mi... — se rugă regina — ți-am ridicat templu. Ajută-mi...

Căzù lângă prinț, plângând și zmulgându-și părul.

— Sumazan, nu muri, nu muri!... — țipă ea, îmbrățișând capul muribundului. El o privi cu ochii sticloși, strătaiați de ațe sângerată și adunându-și toată puterea, spuse, cu glas stins:

— Semiramidă... este acasă la mama... un talisman... ce învie pe oamenii tănări...

Trupul i se întinse, buzele i se umplură de spumă însângerată, și muri. Semiramida eră nebună de durere.

4. Mai puternic decât zeii...

Cadavrul fu stropit cu săruri aromate, înfășurat în giulgiuri scumpe. Îl duseră apoi la groapa săpată în marmură albă, așezându-l pe rogojini muiate în rășină. Așezară pe mortul iubit, culcat în stânga, cu genunchii adunați ca și când ar dormi. Îi puseră la căpătâiu o cărămidă de pernă, îi întinseră mâna stângă, punându-i în ea un vas de aramă, apoi îi așezară mâna dreaptă deasupra vasului. La încheietoarea mâinii îi a-

târnară un cilindru în formă de sigil din piatră de meteor și un cilindru încărcat cu deseme îi puseră la picioare, iar la mijloc un cilindru mai mic... Lângă vasul de aramă puseră un băț de trestie, cu mâner de aur. La picioarele mortului rânduiri vase de aur, cu pește, pui și smochine, iar alături un ulcior de aur, cu cel mai vechiu vin asirian. Sumazan fu înmormântat după obiceiul Chaldeilor.

După înmormântare, Babilonul se cufundă într'o jale adâncă. Orașul aveă aspectul unei cripte. Semiramida plângea întruna, șapte zile n'a mâncat și n'a beut, apoi chemă pe preotul cel mai înalt.

— În palatul de aur din India, pe țărmul Gangelui, este un talisman...

— Știu — răspunse preotul, cu adâncă supunere — dar să nu-l cauți...

— Dacă voiu aveă talismanul, Sumazan va învia din morți.

— Va învia... dar va muri un milion de oameni... — răspunse preotul cu răceală, apoi se cutremură, văzând că fața palidă a reginei se împurpurează.

— Cine ești tu, de vorbești astfel? Ești zeu sau demon? De unde știi?

— Sunt șeful oraclului. Cunosc mersul stelelor. Deasupra Indiei se vede o stea cu coadă... Dar chiar dacă nu aș cunoaște viitorul, știu totuș că ai suferi înfrângere, căci cunosc puterea Indiei. Oștile tale se vor nimici în țări necunoscute și Sumazan rămâne și pentru mai departe în groapă, și când sărurile cu cari l'am îmbalzat își vor perde puterea, se va preface în țărână...

— Minți!

Preotul rămase neclintit fără să răspundă. Regina se sperie și zise, pe un ton mai liniștit:

— Voiu luă cu mine un milion de oameni, dintre cei mai viteji.

— Vei fi biruită.

— Voiu luă cu mine două milioane, floarea oștilor mele și voiu mătură lumea, cum spulberă vântul nisipul pustiului!

— Vei fi biruită.

Regina sări de pe canapea și se apropie de preot.

— Voiu luă cu mine trei milioane de oameni, pedestri, cavalerie și căruțași... Înțelege-mă! Și voiu strivi India cu revărsarea popoarelor mele.

Glasul ei eră tot mai strident, statura ei sveltă tremurà de furie. Preotul nu îndrăzni să-i răspundă. Semiramida țipă:

— Voiu îneca lumea în sânge! Voiu zguduì cerul și pământul, voiu încurcă cursul stelelor și... și...

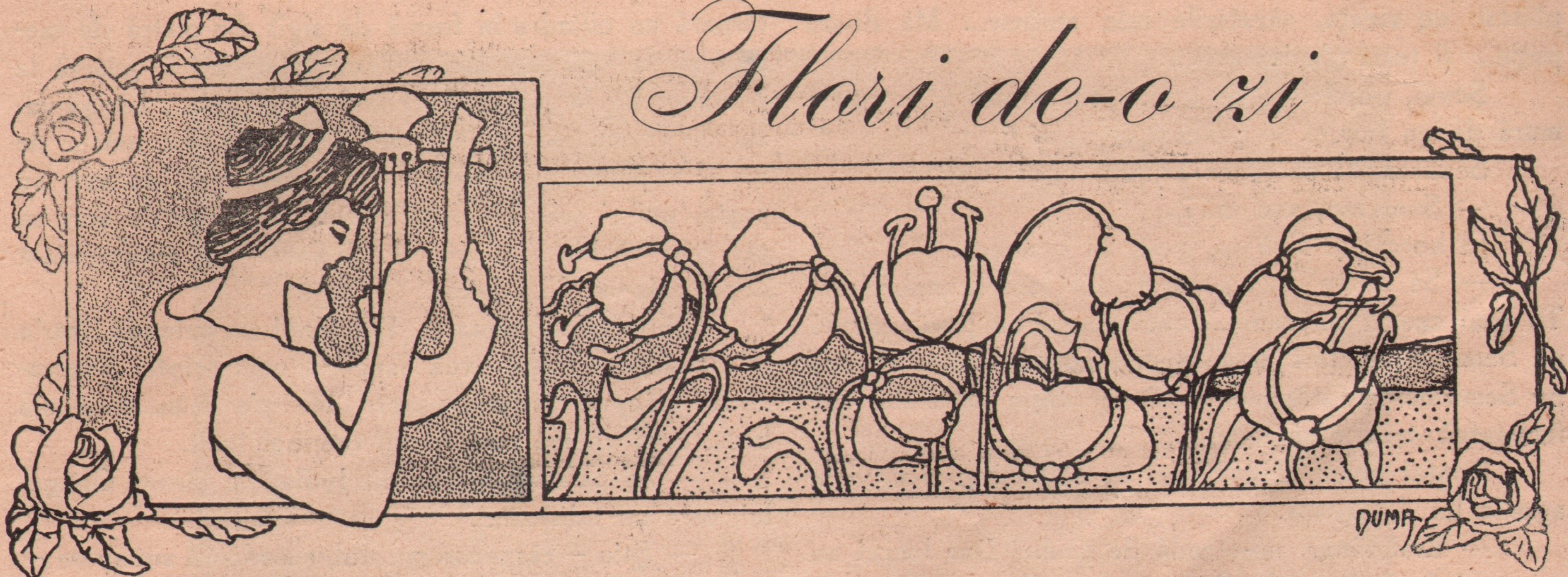
Tăcù tremurând de emoție. Urmă o tăcere grea, chinuitoare. Preotul o întrebă inconștient, cu mirare:

— Și toate acestea pentru un talisman?...

— urmează —

Flori de-o zi

Cu numărul viitor

revista „Cosinzeana“ va lua noi podoabe, mai strălucitoare, mai frumoase, mai plăcute ochilor și minții. Cea dintâi în ziaristica noastră, va căuta ca să croiască un nou drum, o nouă cale, plină de peisaje captivante, menită să distragă binefăcător sufletul obosit al cetitorului. Pornim pe această nouă cărare cu tot avântul tinereții noastre, care nu cunoaște oboseală, nu cunoaște piedeci și nu cunoaște intimidare. În drumul, pe care pornim, ne-am prins tovarăș pe lângă colaboratorii de până acum, pe un tinăr scriitor talentat al nostru, care intrând în Redacția internă a „Cosinzeii“ ne va fi un prețios împărțitor al oboselii, nouă, și un prețios element pentru iubii nostri cetitori. Felul, în care vom redacta începând cu numărul viitor revista „Cosinzeana“, va fi, credem noi, cel mai potrivit pentru familiile românești și avem credință tare, că pe calea ce vom apuca, vom isbuti să împrăștiem tot indiferentismul, ce s'arată așa de des față de gazetăria românească.

În munca cu îndoite sarcini, ce o vom lua asupra noastră, rugăm pe iubii nostri abonați, ca să ne dea tot concursul, cercând să răspândească între prietini și cunoscuți revista „Cosinzeana“ și dându-i și pe mai departe sprijinul prețios și dănzii. În felul acesta avântul nostru va prinde aripi și gândurile noastre întrupase-vor.

Red.

□ □ □

Știință popularizată.

Gavril Todica: *HADES*. — Studii de filosofie. Partea I. Orăștie, „Tipografia Nouă“, I. Moța, 1912. Pag. 84. Prețul unui exemplar 1 cor. Pentru România 1 leu 50 bani

Literatura noastră de popularizare a științei e foarte săracă încă. Această constatare ne privește cu deosebire pe noi, Ardelenii. Adevărat că nici dincolo, în Regat, nu s'a putut semnală până în vremile mai noi o activitate mai întinsă pe acest tărâm. Oamenii dornici de-o specializare oarecare în domeniul științei bat și până astăzi calea Apusului. Și chiar și obștea mare, care ține să aibă o cultură mai înălțată, întemeiată pe rezultatele științelor științifice, alergă și aleargă încă la literatura străină. Abia în vremea din urmă, mulțămii unor oameni însuflețiți, s'a pornit în România o lucrare stăruitoare în acest înțeles. Profesorii și oamenii de știință din jurul revistelor „Natura“ și „Orion“, pot avea deja până acum o frumoasă mulțumire pe urma activității lor binecuvântate.

Oameni, cari să cultive științele avem și noi în Ardealul nostru, după cum am avut în toate vremurile. Puțini au fost însă cei cari s'au gândit să coboare, în pagini de popularizare, străduințele lor și ale altor muncitori, din străinătate, în câmpul înălțat al tainelor naturii. De câțiva ani însă putem remarcă și noi un serios început în această privință. Dl. I. Corbu, dela Bistrița, cunoscut și în străinătate, chiar acolo mai întâiu, pentru a sa „Nouă teorie cosmogonică“ și dl. G. Todica, din Geoagiu, lucrează cu un foarte laudabil zel, și nu cu mai puțină pricepere, în broșuri și în articole de ziar, la popularizarea științelor exacte.

Iată, de data asta semnalăm o nouă carte a dlui Gavril Todica, bun cunoscător al tainelor bolții albastre, bine pregătit în toți ramii

științelor, dupăcum s'a dovedit în ale sale „Studii științifice“.

Mulți dintre cetitori vor stă o clipă nedumeriți, auzind bătrâna vorbă: *Hades*... Cei cu simțăminte mai pioase vor clătină chiar din cap, temători:

„Vreo nouă dovadă a necredinții moderne. Vreo preamărire a iadului, Doamne ferește...“

Acestora le spunem dela început, ca autorul însuș în celea dintâi rânduri ale sale, că dl Todica nu se îndeletnicește cu răsturnarea vechilor credinți de natură sufletească, proprietate inerentă mai ales celor cari dărâmand clădiri existente nu pot da altele în loc. Ar fi pagubă ca o singură ochire fugară asupra titlului să înstrăineze de scrisul folositor al acestui muncitor harnic. Hades, ca noțiune originară, însemnează invizibilul, taina învălătată în negura distanțelor necuprinse, ori a celor neînțelese din jurul nostru.

Cartea de față cuprinde o serie de articole foarte interesante și atrăgătoare. Omul cu carte găsește întrânsele o mare bogăție de rezultate la cari au ajuns savanții neamurilor, foarte adeseori în disprețul contemporanilor, ori chiar în schimbul unor suferinți barbare, cari pe noi ne revoltă, ca acel martir celebru, care a fost îndârjitul *Galilei*, distrugătorul geocentrismului. „Preocupățiunile științifice“ ale veacurilor sunt fixate cu o cuceritoare vioiciune, care se înduioșează ori de câteori „oficialitatea“ s'a pus de-a curmezișul vizionarilor. În „Microcosm și macrocosm“ găsim o înaintare în raport cu cunoștințele noastre de prin licee, căci față cu celea vreo optzeci de elemente din câte învățăm atunci, ni se pun constatările chimistului *Crookes*, după care elementele se reduc la unul singur, la sinteza energiei, numită „protilă“. Și la urma articolului, ne stăruie convingător în minte celebra propoziție alui

Ramsay, că: „În viață residă isvorul tuturor formațiunilor materiei și viitorul splendid al lor“. Trecând peste celelalte articole, tot atât de interesante, („Vibrațiile“, „Lumea sensurilor noastre“, „Spațiul și timpul“, „Radio telegrafia și fenomenele telepatice“), remarcăm îndeosebi „Viața celulei și viața organismului“, în care materialistii, cei de bună credință, — de ușureii băiețândri cu mutre de-o gravitate ridicolă, cari cred că-și dovedesc modernismul prin gesturile de savantlic ieftin, nu poate fi vorba — vor avea material de serioase meditații. Celula organismului nostru, cu viața ei inteligentă, cu înnoirea ei, care totuș are un capăt, cu păstrarea conștiinței și a memoriei individuale din partea complexului de celuli, chiar când acestea se înouesc, sunt tot atâtea fenomene, cari reclamă serioase adânciri.

Scrisul dlui Todica e totdeauna atrăgător chiar și prin stilul d-sale ușor, nesilit, adeseori de-un umor potrivit și înviorător. E citit cu drag, fără oboseală. Cei cari vreau să se țină în curent cu înaintările științei nu se pot lipsi de cărțile dlui Todica.

Ca parte morală, dl Todica poate fi mulțumit. Bună luptă poartă. E de datoria noastră, a cetitorilor, să-i sprijinim și noi nisuițele, în folosul nostru și în potriva pagubei sale materiale. Și pentru una și pentru alta, hotărât merită.

M. Lin.

□ □ □

Soții Bârsan în Orăștie.

Simpaticul apostol al Thaliei române ardelenice, dl Zaharie Bârsan, în al IX-lea turneu artistic al său pe la noi, orașului nostru i-a dedicat două seri, ziua de Miercuri 18 l. c. și cea de Sâmbătă, 21 Iunie nou. Firește, ca atâția ani dearândul, venirea Soților Bârsan în mijlocul nostru, înseamnă un adevărat eveniment artistic. Publicul ardelenesc se simte legat, cu puternice fire sufletești, de acești fruntași artiști ai Teatrului Național.

„Artiștii noștri“, se spune prin orașelele noastre, ori de câteori vine vorba de Soții Bârsan. Și au un înțeles adânc aceste vorbe. Hotărât: ei sunt *ai noștri* sub multe raporturi.

Seara de miercuri, ca prestație artistică a fost la înălțime. Asupra acestei împrejurări, nu mai e nevoie să stăruim. Singur numele Bârsan, e o dreaptă garanță.

Celea trei comedii: „Liniștea casei“, „Furtuna casnică“ și „Cererea în căsătorie“, au entusiasmat publicul. Dna Bârsan a fost splendidă.

Artiștii noștri au adus cu sine de data asta pe dl Toneanu, o foarte norocoasă achiziție. Numele d-sale va rămâne la noi, și, într'un viitor turneu, dl Bârsan nu va putea să vină fără dl Toneanu, căci publicul nu s'ar împacă cu lipsa d-sale.

Public a fost puțin în seara de miercuri; jurul n'a venit, ceea ce e explicabil. Pe sâmbătă e nădejde de-o aglomerație mai mare. Jurul nu va lipsi de data asta, credem.

Asupra reprezentațiilor vom reveni în nrul viitor.

□ □ □

In faptul serii

Pământul se mișcă în jurul axei sale și după cum este el față de părintele lui soarele, avem și noi ziua și noapte. Intr'o jumătate de rotație ne poartă sub razele arzătoare ale soarelui iar în cealaltă jumătate ne poartă sub razele blânde ale lumii. Și avem astfel o zi astronomică din care o jumătate o cheltuim în munca pentru pâinea cea de toate zilele, iar o jumătate o folosim pentru repararea mașinei noastre complicate și pentru recâștigarea forțelor pierdute. Dar ce fac eu? astronomie și fiziologie? Nu-i nevoie! Pe noi ne interesează mai întâi de toate esența și poezia lucrurilor, căci acestea le cere sufletul nostru fără încetare în toată vremea. Atâtea și atâtea probleme mari ale vieții! Atâtea și atâtea întrebări la cari nici un muritor nu poate să răspundă. Și cu toate acestea cât de frumoasă și cât de măreață e lumea asta întreagă pe care o vedem în noi și în jurul nostru pierzându-se în atotputernicia și eternitatea infinitului. Totul e numai frumusețe, totul e vesel, totul e bine, totul e plăcut, totul ne vorbește un graiu nespus de dulce pe care căutăm să-l deslegăm.

Numai imperfecțiunea noastră ne amăgește adeseori, numai în ea trebuie să căutăm ceea ce numim rău, durere, suferință, mâhnire. Numai imperfecțiunea noastră este cauza

atâtor sforțări dureroase, pe cari le facem în fiecare zi, până la cea din urmă în care sufletul nostru scapă din legăturile acestea materiale. Și mângăerea noastră trebuie s'o căutăm în necurmata dorință către veșnicul și negrăitul ideal al Divinității.

„Sătură-mă-voiu Doamne când mi se va arăta mărirea ta!“

Da, într'adevăr a face astronomie ori fiziologie ori altceva la fel, nu e lucru urât. Dar de-o mie de ori e mai frumos a căuta să înțelegem acest graiu sublim care se desprinde în tăcere din întreaga natură prin complexitatea și simplitatea ei, prin legile ei neschimbate, prin toate formele și culorile și prin toate tainele ei.

Ei bine! După o zi sub razele arzătoare ale soarelui, după o zi de muncă obositoare pentru câștigarea pâinii cea de toate zilele întru sudoarea frunții noastre, vine un timp în care sufletul nostru poate să-și mai uite grijile vieții pământești și să se înalțe plin de dor mai presus de această materie imperfectă. Un timp în care sufletul poate să audă mai bine ca oricând cuvintele adânci ale acestui graiu divin. E seară, e preludiul plin de poezie, plin de frumusețe, plin de farmec al nopții. Atunci mă așez la fereastra mea din grădină, îmi reazăm coastele pe ea și sufletul meu își ia zborul în depărtare, se perde, aleargă, zboară până ce obosit se întoarce iarăș în casa lui de lut.

Ce plăcere dulce și curată simte inima mea în răcoarea serii și în pacea sfântă a ei. De jos din grădină se înalță în aer parfumul curat al florilor de liliac, mă mângăe și se perde până departe ca o jertfă de mirodenii pentru ființa acea infinită al cărei glas îl ascult. Sub streșină în cuibul de rândunele pace. Doar din când în când, arareori se aude câte un țuiet somnoros care împlinește totuș o rimă dragălașă în această poezie a nopții ca o apogiatură ușoară pe struna cea subțire a vioarei lui Paganini din Nopti florentine.

Câte-un liliac îmi întretae zarea din când în când cu zborul lui șeurător și în rotocoale mari și repezi

